

15. Абульханова-Славская К. А. О субъекте психической деятельности / К.А. Абульханова-Славская. – М. : Наука, 1973. – 287 с.
16. Злобіна О. Г. Суспільна криза і життєві стратегії особистості / О. Г. Злобіна, В. О. Тихонович. – К. : Стило, 2001. – 237 с.
17. Максименко С. Д. Генеза здійснення особистості / С. Д. Максименко. – К. : КММ, 2006. – 240 с.
18. Татенко В. А. Психология в субъектном измерении / В. А. Татенко. – К. : Вид. центр “Просвіта”, 1996. – 404 с.
19. Титаренко Т. М. Сучасна психологія особистості / Т. М. Титаренко. – К. : Марич, 2009. – 232 с.
20. Ядов В. А. Личность как объект и субъект социальных отношений [Электронный ресурс] / В. А. Ядов. – Режим доступа : <http://ecsocman.hse.ru/text/16853323>.

УДК 159.923.2

Т.В. Мазур, канд. психол. наук, доцент

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

СПЕЦИФІКА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Розкрито зміст поняття «психологічна готовність до професійної діяльності соціальних працівників». Обґрунтовується структурна модель психологічної готовності до професійної діяльності соціальних працівників. Розкрито сутність і зміст критеріїв психологічної готовності до професійної діяльності соціальних працівників.

Ключові слова: психологічна готовність, психологічна готовність до професійної діяльності, компоненти психологічної готовності до професійної діяльності соціального працівника.

Раскрывается содержание понятия «психологическая готовность к профессиональной деятельности социальных работников». Обосновывается структурная модель психологической готовности к профессиональной деятельности социальных работников. Раскрыта сущность и содержание критериев психологической готовности к профессиональной деятельности социальных работников.

Ключевые слова: психологическая готовность, психологическая готовность к профессиональной деятельности, компоненты психологической готовности к профессиональной деятельности социального работника.

The article deals with the concept of "psychological readiness for professional social workers." Grounded structural model of psychological readiness for professional social workers. The author describes the nature and content of the criteria of psychological readiness for professional social workers.

Key words: psychological readiness, psychological readiness to the profession, the components of psychological readiness for professional social worker.

Постановка проблеми. Перетворення, що відбуваються в соціальній сфері нашої країни, посилюють потребу суспільства у підготовці фахівців із соціальної роботи, здатних самостійно висувати і вирішувати завдання, відчувати себе впевнено в ситуації постійних змін і адекватно на них реагувати, уміти допомогти клієнту у вирішенні виниклої проблеми. Таким чином, постає завдання формування психологічної готовності майбутнього фахівця із соціальної роботи, розвитку у нього адекватних змістові професійної діяльності особистісних якостей і властивостей. Тому формування психологічної готовності до професії на сьогодні є актуальним, що визначає всю спрямованість освітнього процесу в навчальному закладі, який здійснює професійну підготовку майбутніх

фахівців. Труднощі вивчення психологічної готовності студентів до професійної діяльності соціального працівника, визначаються і тим, що в психолого-педагогічних джерелах відсутнє однозначне трактування понять «психологічна готовність», «психологічна готовність до професійної діяльності», не конкретизується зміст поняття «психологічна готовність до професійної діяльності соціального працівника».

У світлі сказаного стає очевидним суперечність між практичною необхідністю формування у студентів психологічної готовності до самостійної професійної діяльності соціального працівника і недостатньою розробленістю в психологічній науці наукових передумов розвитку цієї готовності. Прагнення знайти шляхи вирішення зазначеної вище суперечності і визначає проблему нашого дослідження. У теоретичному плані – це проблема визначення психологічних умов, які сприяють формуванню у студентів психологічної готовності до професійної діяльності соціального працівника, а в практичному – проблема розроблення програми з формування психологічної готовності студентів до професійної діяльності соціального працівника.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Велика увага дослідників до проблеми пояснюється такими обставинами.

По-перше, це одна з ключових психологічних проблем становлення особистості, в якій «психологічна готовність» розглядається, з одного боку, як утворення, що забезпечує і характеризує можливості безперервного зростання особистості у сьогоденні і майбутньому, діяльного її ставлення до світу і до себе, а з іншого боку – як критерій різних етапів цього процесу.

По-друге, дослідження різноманітних проявів феномену «психологічної готовності людини» надзвичайно важливо для психологічної практики, оскільки дає уявлення про механізми й умови особливих послідовних особистісних перетворень.

Аналіз наукової літератури засвідчує, що залежно від того, як проблема психологічної готовності студента до професійної діяльності соціального працівника вписана в коло наукових інтересів, дослідниками обираються окремі аспекти її вивчення. Так, досліджується психологічна готовність особистості до професійної діяльності (О. Асмолов, М. Дьяченко, І. Зимня, В. Зінченко, В. Шадріков), професійна підготовка соціальних працівників (О. Безпалько, І. Зверева, А. Капська, Н. Краснова, С. Харченко), формування професійно значущих якостей особистості соціального працівника (А. Мудрик, В. Полтавець, Т. Сила, К. Шендеровський та ін.). Основні напрямки досліджень здебільшого орієнтовані на дефініювання критеріїв професійної компетентності практикуючих психологів, вчителів, соціальних педагогів. При цьому недостатньо висвітлюється проблема формування психологічної готовності у майбутнього соціального працівника. Досить неоднозначно визначаються критерії виміру рівнів готовності, умови та психологічні механізми її розвитку. Це зумовлює неоднорідність у розумінні феномену готовності особистості до професійної діяльності та різноплановість у трактуванні чинників формування останньої.

Мета і завдання дослідження полягають у тому, щоб провести теоретичний аналіз поняття «психологічна готовність до професійної діяльності» майбутніх соціальних працівників та виявити її структуру і змістові критерії.

Виклад основного матеріалу. Для визначення сутності поняття «психологічної готовності до професійної діяльності» необхідно розглянути і проаналізувати накопиче-

ний у психології матеріал з цієї проблематики. Генез поняття психологічної готовності до професійної діяльності пов'язаний з розвитком і збагаченням поняття «психологічна готовність до дії, до праці». Виділяють загальну психологічну готовність до будь-якої праці [2 та ін.] і особливу психологічну готовність до певного виду праці, тобто до професійної діяльності [2; 6; 9; 12 та ін.].

При визначенні сутності психологічної готовності до професійної діяльності традиційно розрізняють два основних підходи: функціональний і особистісний.

Функціональний напрям досліджує готовність до діяльності як особливий стан психіки, який, будучи сформованим, забезпечує більш високий рівень досягнень у відповідній діяльності [1; 5 та ін.]. Так, В. Моляко розуміє психологічну готовність як здатність до навчання, навченість, тобто здатність особистості успішно й активно засвоювати необхідні знання, набувати потрібні вміння і навички [4].

Найбільш повну розробку теоретичні аспекти проблеми «психологічної готовності до професійної діяльності» людини в контексті особистісного підходу знайшли в працях Є. Борисової, В. Давидова, Я. Коломинського, В. Кудрявцева та ін. Цими вченими обговорюються такі питання, як генез психологічної готовності людини до діяльності, її структура, особливості, функції, можливості та закономірності формування. Психологічна готовність до професійної діяльності інтерпретується як інтегральне особистісне утворення, яке має специфічну структуру і включає різноманітні компоненти, серед яких виділяють: мотиваційний, когнітивний, емоційно-вольовий, операційно-поведінковий як сукупність умінь, навичок і особистісних якостей, адекватних вимогам, змісту й умовам діяльності. При цьому готовність трактується як цілеспрямоване вираження особистості, що включає її переконання, погляди, ставлення, мотиви, почуття, вольові та інтелектуальні якості, знання, навички, вміння, установки, налаштованість на певну поведінку, як сформованість певної системи якостей, необхідних для успішного виконання тієї чи іншої діяльності.

У сучасній науці найчастіше застосовується компонентний розгляд психологічної готовності до певного виду професійної діяльності.

Так, у своїх дослідженнях Є. Райкова виділяє три компоненти психологічної готовності до консультивання з проблем батьківсько-дитячих відносин:

- професійний компонент, який визначається значимістю емоційно-вольової спрямованості майбутнього фахівця;
- творчий компонент, який переживається особистістю як неусвідомлювана впевненість у своїх здібностях, що сприяє вирішенню кризових і проблемних ситуацій, незважаючи на те, що до цього у індивіда не було досвіду вирішення подібних ситуацій;
- особистісний компонент, що включає в себе зміст і спрямованість системи сенсожиттєвих цінностей, сукупність психологічних і соціальних властивостей людини як суб'єкта діяльності [5, с. 30-40].

Не менш цікавим є підхід Н. Храмової, яка у своїх дослідженнях психологічної готовності студентів до консультивання з проблем подружніх відносин виділяє в її складі такі компоненти:

- професійна компетентність, яка спирається на інтеріоризацію й екстеріоризацію професійних знань, як гармонійне поєднання умінь, навичок, знань, способів діяльності, а також культури професійного спілкування;

- евристична компетентність, яка відображає розвиток суб'єктності у пізнавальній діяльності, як пережитої особистістю неусвідомлюваної впевненості у своїх здібностях вирішити проблему за відсутності досвіду вирішення подібних ситуацій;
- розуміння суті професійної діяльності як процесу і результату пізнавальної активності;
- особистісний потенціал, що виявляється в індивідуально-характерологічних особливостях студента як зміст і спрямованість системи сенсожиттєвих цінностей, сукупність психологічних і соціальних властивостей людини як суб'єкта діяльності [11].

У своїх дослідженнях професійно-особистісної орієнтації педагогів інноваційних освітніх інститутів, Р. Санжаєва як основні компоненти психологічної готовності до інновацій у педагогічній діяльності виділяє:

- дієвість мотивів вдосконалення;
- ступінь сформованості педагогічного ідеалу;
- рівень розвитку самооцінки, творчих і педагогічних здібностей;
- самостійність у реалізації педагогічної діяльності [6].

Таким чином, аналіз накопиченого в психології матеріалу з вивчення психологічної готовності до певного виду професійної діяльності дозволяє нам констатувати, що психологічна готовність людини до певного виду діяльності як особистісне новоутворення має складну структуру, і специфіка психологічного змісту її компонентів визначається змістовним контекстом сфери прояву, а також особливостями самої особистості, її можливостями, спрямованістю, активністю, своєрідністю її внутрішнього світу.

Спираючись на специфіку діяльності соціального працівника, на вимоги, які ставляться до його особистості, можна скласти схему компонентів психологічної готовності до професійної діяльності соціального працівника.

Кваліфікаційні вимоги до працівника соціальної служби роблять необхідним виділення такого операційного компонента у психологічній готовності до професійної діяльності соціальних працівників, як знання і володіння психологічними основами майбутньої професійної діяльності.

Багато вчених у своїх працях зазначали, що успішність трудової діяльності багато в чому залежить від «діяльнісно-сенсової єдності», яка полягає в збігу ціннісно-сенсового (формування життєвих сенсів) і предметно-дійового (вибір адекватної за змістом діяльності) аспектів діяльності. Наявність цієї єдності набуває великого значення, коли мова йде про професійну діяльність у сфері «людина-людина», оскільки для цього виду професій, у тому числі для соціальної роботи, предметом трудової діяльності виступає людська особистість. Тому студенту – майбутньому соціальному працівникові необхідно в період навчання сформувати образ особистості соціального працівника (орієнтаційний компонент); скласти чітке уявлення про свою особистість, її якості і здатності здійснювати обрану професійну діяльність (рефлексивний, особистісний компоненти). Крім того, принцип «діяльнісно-сенсової єдності» передбачає наявність усвідомленої, позитивної мотиваційної установки до майбутньої професійної діяльності (мотиваційний компонент).

Таким чином, ми можемо визначити психологічну готовність до професійної діяльності соціальних працівників як цілісне системне особистісне новоутворення, що виявляється, з одного боку, як якість особистості, а з іншого – як її психічний стан і забез-

печує цілеспрямований розвиток і зміну особистості в період навчання для ефективного виконання майбутньої професійної діяльності. Під «якістю особистості» ми розуміємо сформованість певної системи якостей і професійних умінь у студента, необхідних для виконання майбутньої професійної діяльності; відповідність особистості студента, його знань і умінь цим вимогам. А під «психічним станом особистості» – гуманістичну спрямованість особистості, прагнення до успіху в майбутній професійній діяльності, позитивне ставлення до неї.

Синтезуючи вищезапропоновані підходи у вивченні психологічної готовності до професійної діяльності, спираючись на аналіз психолого-педагогічних джерел і на специфіку діяльності соціального працівника, можна виділити компоненти психологічної готовності до професійної діяльності соціального працівника: мотиваційний, орієнтаційний, операційний, особистісний і рефлексивний компоненти. Кожен із запропонованих компонентів характеризується сукупністю змістовних критеріїв. Під критеріями ми розуміємо ознаки досліджуваного об'єкта, які дають можливість судити про його зміст.

Зміст мотиваційного компонента психологічної готовності до професійної діяльності соціальних працівників, на нашу думку, розкривається в позитивному ставленні до професії, до майбутньої трудової діяльності, у бажанні та прагненні студента здійснювати цю діяльність, а також домагатися успіху в ній. Головна мотивація тут – це мотивація досягнення як активність індивіда в оволодінні професією в досягненні успіху в ній. Це відображено в дослідженнях у галузі психології мотивації багатьох учених.

Орієнтаційний компонент психологічної готовності до професійної діяльності, на нашу думку, розкривається в знаннях студентів вимог, що висуваються до особистості соціального працівника; у сформованості в їх уявленнях образу соціального працівника. Виходячи зі змісту, специфіки та цінностей соціальної роботи, ми можемо виділити психологічні характеристики та професійно-моральні якості, необхідні соціальному працівнику: відповідність гуманістичного потенціалу особистості цього роду діяльності, активну позицію в навчанні і прагнення до постійного підвищення рівня професіоналізму та професійних знань, професійну чесність; набір таких особистісних якостей, як відповідальність, терпимість, оптимістичність, мобільність, тактовність, доброзичливість, товариськість, чуйність, врівноваженість, толерантність, милосердя, емпатія і тому подібні.

Операційна сфера майбутнього соціального працівника як одна з умов його психологічної готовності до професійної діяльності, визначається ступенем володіння психологічними знаннями і прийомами, необхідними для майбутньої роботи. До обов'язкових для соціального працівника психологічних знань відносяться такі:

- законів, закономірностей і механізмів розвитку психіки;
- теорії особистості;
- вікових і статевих особливостей розвитку особистості;
- особливостей розвитку особистості з обмеженими можливостями;
- психології спілкування;
- психологічних чинників соціальних конфліктів (міжособистісні, внутрішньо-особистісні та особистісно-групові конфлікти);
- психології груп (структура груп, лідерство і т.п.);
- психології дитячо-батьківських відносин (сімейні конфлікти);

– закономірностей свідомої поведінки особистості (ідеали, світогляд, переконання, інтереси, прагнення, наміри, мрії, пристрасті) і неусвідомлюваного (несвідомого) прояву (установки, стереотипи, оцінки, рівні домагання, конформності, сугестивності та ін.).

Отримані теоретичні знання допоможуть майбутньому фахівцю оволодіти уміннями і навичками, необхідними для реалізації практичної професійної діяльності:

- комунікативні навички (володіння методами і способами спілкування на різних рівнях);
- навички емпатійного спілкування;
- уміння давати психологічну характеристику особистості;
- володіння прийомами психодіагностики, психологічного консультування, соціально-психологічної корекції;
- уміння реагувати на конфліктну ситуацію і вирішувати її.

Слід зазначити, що операційний компонент ґрунтується на розкритті та розвитку особистісного потенціалу майбутнього соціального працівника в практичному аспекті, а не на сукупності теоретичних знань. Це проявляється в його тісному взаємозв'язку з особистісним компонентом психологічної готовності змістом і спрямованістю системи сенсожиттєвих цінностей, сукупністю психологічних і соціальних властивостей людини як суб'єкта діяльності.

Рефлексивний компонент психологічної готовності до професійної діяльності розкривається в адекватній оцінці відповідності системи особистісних якостей вимогам, що ставляться до особистості, необхідних для успішного виконання професійної діяльності, а також в умінні постійно оцінювати й аналізувати сприйняття себе іншими людьми.

У таблиці представлені компоненти психологічної готовності до професійної діяльності соціального працівника та їх змістові критерії (табл.).

Таблиця

Компоненти психологічної готовності до професійної діяльності соціального працівника та їх критерії

№	Компонент	Змістовий критерій
1.	Мотиваційний	– потреба студентів у досягненні успіху в майбутній професійній діяльності; – позитивне ставлення до професії
2.	Орієнтаційний	– сформованість образу особистості соціального працівника в уявленнях студентів
3.	Операційний	– володіння психологічними знаннями і прийомами, необхідними для майбутньої професійної діяльності
4.	Особистісний	– характерологічні властивості особистості
5.	Рефлексивний	– здатність адекватно оцінювати себе й інших; – вміння розпізнавати сприйняття себе іншими людьми

Розглядаючи психологічну готовність до професійної діяльності соціальних працівників як структурне утворення, ми можемо виділити деякі підходи до формування її компонентів, описані різними авторами.

Формування мотивації в процесі навчання у ВНЗ має два механізми (О. Леонт'єв, О. Маркова, Н. Тализіна). Перший з них полягає в тому, що стихійно сформовані або спеціально організовані викладачем умови навчальної діяльності та взаємин вибірково

актуалізують окремі ситуативні спонукання, які при систематичній актуалізації поступово переходять у стійке мотиваційне утворення. Це механізм формування «знизу вгору». Другий механізм – «зверху вниз» – полягає у засвоєнні студентом цілей, ідеалів, змісту спрямованості особистості, які за задумом викладача повинні у нього сформуватися і які сам студент повинен поступово перетворити у внутрішньо прийняті і реально діючі. Повноцінне формування мотиваційної системи особистості має включати в себе обидва механізми. Таким чином, механізм формування мотивації до професійної діяльності – це сукупність закономірних зв'язків і відносин, що обумовлюють процес засвоєння соціальних цінностей, норм і правил поведінки, вироблення специфічних для індивіда ціннісних орієнтацій та установок у праці.

Розвиток орієнтаційного компонента психологічної готовності до професійної діяльності соціального працівника у ході навчання у ВНЗ є процесом формування у студентів образу професіонала і професійного майбутнього; стратегії майбутньої професійної діяльності, психологічним виразом якої є уявлення не тільки про конкретну професійну діяльність, а й про професійну кар'єру в цілому. Уявлення про кар'єру є динамічним утворенням, що відображає суб'єктивну особистісну модель руху людини в професії.

Навчальним планом передбачено широкий ряд дисциплін, які безпосередньо впливають на формування операційного компонента психологічної готовності до професійної діяльності соціальних працівників. Крім засвоєння теоретичного змісту дисциплін, що сприяють розвитку операційних знань, студенту необхідно володіти і професійними навичками та вміннями. Їх розвиток вимагає особливої технології взаємодії викладачів і студентів, а саме суб'єкт-суб'єктної форми взаємодії, яка ґрунтується на рівності позицій партнерів, на розумінні іншої людини як цінності. При такій формі взаємодії здійснюється вплив один на одного, формується здатність реалізувати соціально-перцептивні вміння, найважливішим з яких для соціального працівника є вміння здійснювати зворотний зв'язок і вміння ставати на позицію іншого.

У межах формування особистісного компонента психологічної готовності до професійної діяльності соціального працівника, на думку С. Шандрюк, у період навчання у ВНЗ для студентів залишається актуальним вирішення суперечності між об'єктивними і суб'єктивними факторами розвитку особистості. З одного боку, існує потреба в розумінні свого «я», в саморозвитку і самореалізації, з іншого боку, є об'єктивна необхідність входження у співпрацю, в соціальне життя, щоб відчувати себе повноправним і значущим суб'єктом соціуму [1]. Вирішити цю суперечність можливо лише врівноваживши на суб'єктивному рівні позначені Д. Фельдштейном позиції, коли узгоджені між собою індивідуальні, професійні та суспільні цінності; знайдені оптимальні форми, схеми соціальної взаємодії, що дозволяють зробити його гармонійним і результативним; знайдена діяльність, визначальна затребуваність особистості суспільством, що дозволяє реалізувати особистісний потенціал, тобто самоактуалізуватися у соціально прийнятною парадигмі [4, с. 59].

Вищесказане дає нам можливість стверджувати, що формування особистісного компонента психологічної готовності до професійної діяльності тісно взаємопов'язано з формуванням рефлексивного компонента.

У дослідженнях вітчизняних учених (В. Слободчиков, Г. Цукерман) були виділені умови, які визначають формування рефлексивного аналізу. Це необхідність створення

системи «спільного буття» як гармонійної єдності зв'язків і відносин, де за допомогою використання механізмів емпатії, ідентифікації та рефлексії досягається оптимізація взаємодії на суб'єкт-суб'єктній основі [8].

У своїх дослідженнях С. Шандрук спробувала упорядкувати різні техніки, прийоми та операції, спрямовані на формування рефлексії, виділивши принципи, які необхідно враховувати при розвитку рефлексивних здібностей:

1) принцип повноти прояви рефлексії. Традиційно виділяють три форми її прояву: рефлексія як цілісний акт; рефлексія як певна послідовність дій, операцій; рефлексія як специфічна дія, включена в процес здійснення діяльності.

2) принцип істотних умов прояву рефлексії, який фіксує той факт, що актуалізація рефлексії здійснюється тільки в певних ситуаціях: ситуація роботи з проблемним змістом; ситуація взаємодії в діаді; ситуація групової взаємодії [12].

Застосування різноманітних інтерактивних методів навчання сприяє формуванню системи смисложиттєвих цінностей студента, уявлень про світ і про себе у світі; розвитку професійно важливих якостей особистості, умінь розпізнавати сприйняття себе іншими людьми, відображати внутрішній світ інших людей.

Висновки. Отже, необхідно відзначити, що формування кожного компонента психологічної готовності до професійної діяльності соціального працівника неможливо окремо: способи і методи формування компонентів «перегукуються», а в деяких випадках і дублюються; зміна рівня сформованості одного з компонентів психологічної готовності обов'язково тягне за собою і зміну рівня сформованості інших, тобто всієї системи. Це ще раз підкреслює цілісність феномену «психологічної готовності» до професійної діяльності.

Таким чином, формування психологічної готовності здійснюється завдяки формуванню усіх її компонентів, при домінуючій ролі того чи іншого компонента, залежно від виду діяльності, в умовах спеціально організованого навчання, що спрямоване на оволодіння теоретичними знаннями, практичними вміннями, розвиток функціональних процесів.

Список використаних джерел

1. *Брушлинский А. В.* Психология субъекта: некоторые итоги и перспективы / А. В. Брушлинский // Известия РАО. – М. : Магистр, 1999. – С. 30-41.
2. *Деркач А. А.* Взаимосвязь структурных компонентов состояния психологической готовности студентов к педагогической деятельности / А. А. Деркач // Психолого-педагогические проблемы взаимодействия учителя и учащихся / под ред. А. А. Бодалева, В. Я. Ляудис. – М., 1980. – С. 23-28.
3. *Дьяченко М. И.* Психологические проблемы готовности к деятельности / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – Минск : Изд-во БГУ, 1976. – 175 с.
4. *Моляко В. О.* Психологічна готовність до творчої праці / В. О. Моляко. – К. : Знання, 1989. – 48 с.
5. *Райкова Е. Ю.* Содержание и формы психологического консультирования по проблемам родительско-детских отношений / Е. Ю. Райкова // Психология обучения и воспитания. Ученые записки кафедры психологии : сборник статей. – Самара, 2005. – Т. 2. – С. 30-40.
6. *Санжаева Р. Д.* Психологические механизмы формирования готовности человека к деятельности : автореф. дис. ... д-ра психол. наук / Р. Д. Санжаева. – Новосибирск, 1997. – 36 с.

7. *Сила Т.* Особливості суб'єктних характеристик учасників професійної інтеракції в соціальній роботі / Т. Сила // Соціальна психологія. – 2005. – № 3(11). – С. 98-114.
8. *Слободчиков В. И.* Интегральная периодизация общего психического развития / В. И. Слободчиков, Г. А. Цукерман // Вопросы психологии. – 1996. – № 5. – С. 38-50.
9. *Смульсон М. Л.* Выявление психологической готовности к овладению профессией в УПК / М. Л. Смульсон // Вопросы психологии. – 1985. – № 5. – С. 92-93.
10. *Фельдштейн Д. И.* Приоритетные направления развития психологических исследований в области образования и самообразования современного человека / Д. И. Фельдштейн // Вопросы психологии. – 2003. – № 6. – С. 7-16.
11. *Храмова Н. Г.* Формирование психологической готовности студентов к консультированию по проблемам супружеских отношений : автореф. дис. ... канд. психол. наук / Н. Г. Храмова. – Самара, 2003. – 20 с.
12. *Шандрук С. К.* Специфіка підготовки практичних психологів до професійної діяльності / С. К. Шандрук // Проблеми підготовки і підвищення кваліфікації практичних психологів у вищих навчальних закладах. – К., 2002. – С. 32-34.

УДК 364-78

Т.І. Сила, канд. психол. наук, доцент

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: В ПОШУКАХ СПІЛЬНИХ ВЕКТОРІВ

Здійснено пошук спільних векторів наукового дискурсу проблеми теоретико-методологічних та ціннісних основ концепції соціальної роботи та сталого розвитку суспільства. Порівнюються ключові компетенції фахівців зі сталого розвитку та фахівців із соціальної роботи. Висвітлюється досвід впровадження ідей сталого розвитку в освітній процес професійної підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи.

Ключові слова: соціальна робота, сталий розвиток, територіальна громада, професійні компетенції.

Осуществлен поиск общих векторов научного дискурса проблемы теоретико-методологических и ценностных основ концепций социальной работы и устойчивого развития общества. Сравниваются ключевые компетенции специалистов по устойчивому развитию и специалистов по социальной работе. Освещается опыт внедрения идей устойчивого развития в образовательный процесс профессиональной подготовки будущих специалистов по социальной работе.

Ключевые слова: социальная работа, устойчивое развитие, территориальная община, профессиональные компетенции.

The article is finding common vectors in scientific problematic discourse of theoretical and methodological foundations and values of social work, and sustainable development concepts. The comparison of the core competencies of sustainable development and social work professionals is given. The author highlights the experience in implementing the ideas of sustainable development in the educational process of the future professionals in social work training.

Key words: social work, sustainable development, local community, professional competences.

Постановка проблеми. Динамізм соціальних процесів зумовлює постійну трансформацію пов'язаних з ними напрямів практичної діяльності професіоналів у групі «Людина – людина, людські спільноти, соціальні системи». Простір професійної діяльності фахівців соціальної сфери стає надзвичайно широким та різноплановим. Фахівець із соціальної роботи сьогодні – не просто людина, що професійно надає соціальну допомогу в скрутній життєвій ситуації, але і спеціаліст у галузі управління соціальними